

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik

Property Rights of Turkish Cypriots in the Context of United Nations and European Union Policies: Institutionalized Uncertainty and Structural Inequality

Büşra Üzahan¹

DOI: 10.59445/ijephss.1929700

Atıf / Cite: Üzahan, B., (2026). Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği politikaları bağlamında Kıbrıs Türklerinin mülkiyet hakları: Kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik, *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 9(4), 318-340 <https://doi.org/10.59445/ijephss.1929700>

Araştırma Makalesi / Research Article

Makale İlk Gönderim Tarihi / Recieved (First): 13.04.2026

Makale Kabul Tarihi / Accepted: 24.06.2026

Lisans Bilgisi / License Information: Bu çalışma, Creative Commons Atıf-Gayri Ticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY NC) ile lisanslanmıştır. / *This work is licensed under Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License (CC BY NC).*

İntihal Kontrolü / Plagiarism Checks: Bu çalışma, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / *This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.*

Özet

Bu çalışma, Kıbrıs meselesinde uluslararası aktörler arasındaki ilişkisel güç asimetrisini egemenlik ve tanınma dinamikleri çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, özellikle Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler ve bölgesel güçlerin Kıbrıs Türk tarafı üzerindeki etkilerini inceleyerek mevcut uluslararası statükonun hangi mekanizmalar üzerinden sürdürüldüğünü ortaya koymayı hedeflemektedir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmada, tarihsel süreç analizi, söylem analizi ve doküman analizi uluslararası hukuk metinleri temelinde çok boyutlu bir değerlendirme yapılmıştır. Bu kapsamda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları, Avrupa Birliği'nin genişleme ve üyelik politikaları ile mülkiyet rejimine ilişkin hukuki ve siyasi uygulamalar karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca Karpaz bölgesi vaka analizi olarak ele alınarak, uluslararası normların yerel düzeydeki somut etkileri değerlendirilmektedir. Elde edilen bulgular, uluslararası sistemde normatif eşitlik ve tarafsızlık söylemlerine rağmen, fiili düzeyde asimetrik bir güç dağılımının kurumsallaştığını ve bu yapının Kıbrıs Türk tarafının egemenlik ve uluslararası tanınma taleplerini sistematik biçimde sınırlandırdığını göstermektedir. Ayrıca, uluslararası aktörlerin karar alma süreçlerinde tarafsızlık iddiasına karşın belirli aktörler lehine işleyen yapısal bir eğilim bulunduğu tespit edilmiştir. Çalışma, mevcut çözüm paradigmasının sürdürülebilir olmadığını ortaya koymakta ve daha dengeli, çok aktörlü ve gerçekçi bir müzakere zemininin gerekliliğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Meselesi, Mülkiyet Hakları, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Hukuk.

Abstract

This study aims to analyze the relational power asymmetry among international actors in the Cyprus issue within the framework of sovereignty and recognition dynamics. The study seeks to reveal through which mechanisms the current international status quo is sustained by examining the impacts of the European Union, the United Nations, and regional powers on the Turkish Cypriot side. Adopting a qualitative research method, this study employs a multidimensional evaluation based on historical process analysis, discourse analysis, and document analysis on the basis of international legal texts. In this context, United Nations Security Council resolutions, the European Union's enlargement and membership policies, and legal and political practices related to the property regime are analyzed comparatively. In addition, the study evaluates the concrete impacts of international norms at the local level by taking the Karpas region as a case study. The findings indicate that, despite the discourse of normative equality and neutrality in the international system, an asymmetrical distribution of power has been institutionalized at the de facto level, and that this structure systematically constrains the Turkish Cypriot side's demands for sovereignty and international recognition. Furthermore, it is determined that, despite claims of neutrality, there is a structural

¹ Dr. / PhD., Bağımsız Araştırmacı, İstanbul - Türkiye / Independent Researcher, Istanbul - Türkiye, drbusrauzehan@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-4618-7568>.

Büşra Üzehan

Vol: 9 Issue: 4

Summer 2026

***Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik***

tendency in decision-making processes of international actors that operates in favor of certain actors. The study demonstrates that the current solution paradigm is not sustainable and points to the necessity of a more balanced, multi-actor, and realistic negotiation framework.

Keywords: Cyprus Issue, Property Rights, European Union, United Nations, International Law.

***Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik***

1. Giriş

Kıbrıs meselesi, modern uluslararası sistemin en uzun süreli ve çok katmanlı uyuşmazlıklarından biri olarak, yalnızca iki toplum arasındaki siyasal bir ihtilaf değil; aynı zamanda egemenlik, tanınma, mülkiyet ve uluslararası hukuk normlarının kesişiminde şekillenen yapısal bir sorun alanıdır (Hannay, 2005; Ker-Lindsay, 2011). Adanın tarihsel gelişimi incelendiğinde, Osmanlı döneminden Britanya sömürge yönetimine, 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşundan 1963–1974 dönemindeki çatışmalara ve nihayet 1974 sonrasında ortaya çıkan fiili bölünmüşlüğe kadar uzanan süreçte, mülkiyet ilişkilerinin sürekli olarak siyasal dönüşümlerle yeniden tanımlandığı görülmektedir (Hill, 2010; Patrick, 1976). Bu bağlamda mülkiyet meselesi, yalnızca bireysel hak iddialarının konusu olmaktan çıkarak, egemenliğin mekânsal ve hukuki tezahürlerinden biri haline gelmiştir (Bryant, 2014; Soysal, 1986; Necatigil, 1989).

1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin iki toplumlu yapısı içerisinde mülkiyet rejimi, anayasal düzen ve ortaklık devleti ilkeleri çerçevesinde tanımlanmış olsa da 1963 yılında başlayan toplumlararası çatışmalar ve Kıbrıs Türklerinin devlet mekanizmasından dışlanması, mülkiyet ilişkilerinde fiili bir ayrışmanın zeminini oluşturmuştur (Attalides, 1979; Pazarcı, 1986). Garantör devlet Türkiye'nin, 1974 Barış Harekatı sonrasında adada ortaya çıkan demografik ve mekânsal yeniden yapılanma ise mülkiyet meselesini geri dönüş, takas ve tazminat ekseninde yeniden şekillendirmiş; bu durum, uluslararası hukuk ve siyaset açısından çözümü güçleşen karmaşık bir yapı üretmiştir (Loizides, 2015). Bu süreçte mülkiyet, yalnızca geçmişte kaybedilen hakların iadesi meselesi olarak değil, aynı zamanda mevcut siyasal statünün ve gelecekteki çözüm modellerinin belirleyici unsurlarından biri olarak konumlanmıştır (Toluner, 1977; Ertekün, 1984).

Soğuk Savaş sonrası dönemde Kıbrıs meselesinin uluslararasılaşma düzeyi artmış; özellikle Avrupa Birliği'nin (AB) genişleme politikaları ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) 2004 yılında Birliğe tam üye olarak kabul edilmesi, adadaki güç dengelerini ve hukuki çerçeveyi köklü biçimde dönüştürmüştür (European Commission, 2004). Avrupa Birliği'nin bu kararı, adanın tamamını temsil ettiği varsayımıyla GKRY'yi tek taraflı olarak meşru aktör konumuna yerleştirirken, Kıbrıs Türklerini uluslararası hukuk ve mülkiyet rejimi açısından dezavantajlı bir konuma itmiştir (Talmon, 2001; Soysal, 2002). Buna paralel olarak Birleşmiş Milletler'in çözüm parametreleri çerçevesinde geliştirdiği yaklaşımlar, görünürde tarafsız ve dengeli bir normatif çerçeve sunmasına rağmen, pratikte mevcut asimetrik yapıyı yeniden üreten bir işlev görmüştür (UN Security Council Resolution 541, 1983; UN Security Council Resolution 550, 1984; Ünal, 1998).

Bu bağlamda mülkiyet meselesi, yalnızca hukuki normların uygulanmasıyla açıklanabilecek bir alan olmaktan ziyade, uluslararası aktörlerin siyasal tercihleri ve norm üretim süreçleriyle doğrudan bağlantılı bir yapı arz etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kıbrıs'a ilişkin içtihatları ve Taşınmaz Mal Komisyonu'nun işleyişi, mülkiyet rejiminin uluslararası hukuk içerisinde nasıl kurumsallaştığını gösterirken; bu mekanizmaların aynı zamanda belirli sınırlar ve belirsizlikler üreterek yeni bir düzen oluşturduğu görülmektedir (Loizidou v. Turkey, 1996; Xenides-Arestis v. Turkey, 2005; Necatigil, 2005). Bu durum, mülkiyet meselesinin çözüme yönelik bir araç olmanın ötesinde, mevcut statükonun yeniden üretildiği bir alan haline geldiğini ortaya koymaktadır.

Son yıllarda Avrupa Birliği'nin çevre politikaları çerçevesinde geliştirdiği Natura 2000 ağı gibi mekanizmalar ise mülkiyet rejimine yeni bir boyut kazandırmıştır (European Commission, 2011). Çevresel koruma söylemi üzerinden şekillenen bu politikalar, özellikle Kuzey Kıbrıs'taki belirli bölgelerde mülkiyet kullanımını dolaylı biçimde sınırlandırmakta ve mevcut hukuki belirsizlikleri derinleştirmektedir (Hasgüler, 2007; Gürel, 2009). AB müktesebatının askıda olduğu bir coğrafyada bu tür normların uygulanma biçimi, mülkiyet egemenliği ile uluslararası normlar arasındaki gerilimi daha

görünür hale getirmektedir (Erhürman, 2005). Bu çerçevede Karpaz bölgesi, söz konusu gerilimin somutlaştığı bir alan olarak öne çıkmaktadır.

Söz konusu çalışmada; Kıbrıs Türklerinin mülkiyet haklarını, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikaları ekseninde ‘kurumsallaşmış belirsizlik’ ve ‘yapısal eşitsizlik’ kavramlarıyla analiz etmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden tarihsel süreç analizi, söylem analizi ve doküman analizinin kullanıldığı makalede; Natura 2000 gibi çevre politikalarının sadece doğayı korumakla sınırlı kalmayıp, mülkiyet haklarını ve egemenliği kısıtlayan teknik bir araç (yumuşak güç) olarak nasıl işlev gördüğü deşifre edilmektedir. Bu bağlamda, Karpaz bölgesi üzerinden gerçekleştirilen vaka analizi ile anılan ekolojik düzenlemelerin, uluslararası aktörler eliyle mülkiyet rejimini nasıl hukuki bir arafa ve yapısal bir eşitsizliğe dönüştürdüğü tarihsel ve siyasal boyutlarıyla değerlendirilmektedir. Kıbrıs’ta mülkiyet sorununu yalnızca hukuki bir hak meselesi olarak değil, uluslararası aktörlerin normatif politikaları ve kurumsal mekanizmaları aracılığıyla üretilen ve sürdürülen bir belirsizlik alanı olarak ele alarak mevcut yaklaşımlardan ayrışmaktadır.

2. Amaç ve Kapsam

Kıbrıs meselesi bağlamında Kıbrıs Türklerinin mülkiyet haklarının Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikaları çerçevesinde nasıl şekillendiğini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın temel hareket noktası, uluslararası sistemde normatif eşitlik, tarafsızlık ve hukukun üstünlüğü ilkeleri üzerine inşa edilen söylemler ile bu söylemlerin pratikte ortaya çıkardığı sonuçlar arasındaki uyumsuzluğu ortaya koymaktır. Bu doğrultuda çalışma, mülkiyet meselesini yalnızca bireysel hak talepleri veya hukuki uyuşmazlıklar düzeyinde ele alan yaklaşımlardan farklı olarak, uluslararası aktörlerin norm üretim süreçleri, kurumsal mekanizmaları ve siyasal tercihleri çerçevesinde şekillenen yapısal bir sorun alanı olarak değerlendirmektedir (Ker-Lindsay, 2011; Talmon, 2001; Ünal, 1998; Özersay, 2002).

Bu kapsamda çalışma, Avrupa Birliği’nin genişleme politikaları, Birleşmiş Milletler’in çözüm parametreleri ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları üzerinden oluşan çok katmanlı hukuki ve siyasal yapının, Kıbrıs Türk tarafı açısından nasıl bir “kurumsallaşmış belirsizlik” ve “yapısal eşitsizlik” ürettiğini ortaya koymayı hedeflemektedir. Özellikle Avrupa Birliği’nin 2004 yılında GKRY Yönetimi’ni adanın tamamını temsilen üye olarak kabul etmesiyle ortaya çıkan hukuki ve siyasal asimetri ile Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararlarının yarattığı uluslararası statü çerçevesi, çalışmanın temel analiz eksenini oluşturmaktadır (UN Security Council, 1983; 1984; European Commission, 2004; Necatigil, 2005).

Bu araştırmada, tarihsel arka plan ile sınırlı kalmayıp, güncel uluslararası hukuk uygulamaları ve kurumsal mekanizmalar üzerinden mülkiyet rejiminin nasıl yeniden üretildiğini analiz etmeye yöneliktir. Bu doğrultuda Natura 2000 gibi çevre politikalarının yalnızca ekolojik koruma aracı olarak değil, aynı zamanda mülkiyet kullanımını sınırlandıran ve egemenlik alanını dolaylı biçimde etkileyen bir “yumuşak güç” mekanizması olarak nasıl işlev gördüğü incelenmektedir (European Commission, 2011). Çalışmada Karpaz bölgesi vaka analizi olarak ele alınarak, uluslararası normların yerel düzeydeki somut etkileri değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede çalışma, nitel araştırma yöntemi benimsenerek doküman analizi ve söylem analizi tekniklerine dayanmaktadır. Uluslararası hukuk metinleri, resmi raporlar, mahkeme kararları ve akademik literatür temel veri kaynaklarını oluşturmakta; bu veriler karşılaştırmalı bir analiz çerçevesinde değerlendirilmektedir (Bowen, 2009). Bu yönüyle çalışma, Kıbrıs meselesine ilişkin mevcut literatürde çoğunlukla hukuki veya siyasal çözüm perspektifleri üzerinden ele alınan mülkiyet sorununu, uluslararası aktörlerin normatif politikaları ve kurumsal pratikleri üzerinden yeniden yorumlayarak literatüre özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

2.1. Belirsizlik Kavramının Uluslararası İlişkilerde Yeri

Uluslararası ilişkiler literatüründe belirsizlik kavramı, devletler arası etkileşimlerin doğasına ilişkin bir unsur olarak uzun süredir tartışılmaktadır. Klasik realizmden itibaren uluslararası sistemin anarşik yapısı, aktörlerin niyetlerinin tam olarak bilinmemesi ve geleceğe ilişkin öngörülerin sınırlılığı, belirsizliği sistemin temel karakteristiklerinden biri haline getirmiştir. Hans Morgenthau'nun güç ve çıkar temelli yaklaşımında belirsizlik, devletlerin güvenlik arayışlarını şekillendiren temel bir unsur olarak ele alınırken; Kenneth Waltz'un yapısal realizminde bu durum, uluslararası sistemin anarşik doğasından kaynaklanan yapısal bir zorunluluk olarak değerlendirilmiştir (Morgenthau, 1948; Waltz, 1979). Soğuk Savaş sonrası dönemde ise belirsizlik kavramı, yalnızca güvenlik ve güç dengesi bağlamında değil, aynı zamanda normlar, kurumlar ve uluslararası hukuk çerçevesinde yeniden ele alınmıştır. Neoliberal kurumsalcı yaklaşımlar, uluslararası kurumların bilgi akışını artırarak, davranış kalıplarını öngörülebilir hale getirerek ve iş birliği mekanizmaları oluşturarak belirsizliği azaltıcı bir işlev gördüğünü ileri sürmektedir (Keohane, 1984). Bu yaklaşımda uluslararası kurumlar, devletler arası etkileşimleri düzenleyen ve belirsizlik düzeyini minimize eden araçlar olarak konumlandırılmaktadır. Buna karşılık eleştirel uluslararası ilişkiler literatürü, kurumların her zaman belirsizliği ortadan kaldırmadığını; aksine belirli güç ilişkileri çerçevesinde yeniden üretebildiğini vurgulamaktadır. Özellikle Barnett ve Finnemore (2004), uluslararası örgütlerin yalnızca teknik ve tarafsız yapılar olmadığını; aynı zamanda norm üreten, yetki kullanan ve belirli sonuçları şekillendiren aktörler olduğunu ortaya koymaktadır. Bu perspektif, belirsizliğin yalnızca azaltılması gereken bir durum değil, aynı zamanda yönetilen ve yönlendirilen bir süreç olduğunu göstermektedir.

Post-yapısalcı ve eleştirel yaklaşımlar ise belirsizliği daha da ileri bir düzeyde ele alarak, bunun yalnızca epistemolojik bir eksiklik değil, aynı zamanda siyasal bir üretim süreci olduğunu ileri sürmektedir. Michel Foucault'nun bilgi-iktidar ilişkisine dair geliştirdiği çerçeve, normların ve söylemlerin belirli iktidar yapılarını yeniden üretme kapasitesine sahip olduğunu ortaya koyarken; David Campbell ve Richard Ashley gibi yazarlar, uluslararası siyasette belirsizliğin kimlik, tehdit ve güvenlik algılarının inşasında işlevsel bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Foucault, 1980; Campbell, 1992; Ashley, 1984). Benzer şekilde uluslararası hukuk literatüründe de belirsizlik, normların kesinliği ve uygulanabilirliği üzerinden tartışılmaktadır. Martti Koskeniemi, uluslararası hukukun çoğu zaman nesnel ve sabit bir yapı sunmadığını; aksine yorumlara açık, siyasal tercihlerle şekillenen ve bu nedenle belirsizlik üreten bir alan olduğunu ileri sürmektedir (Koskeniemi, 2005). Bu yaklaşım, özellikle uzun süreli ve çözümsüz ihtilaf alanlarında uluslararası hukukun neden kesin çözümler üretmekte zorlandığını anlamak açısından önemli bir teorik çerçeve sunmaktadır.

Bu bağlamda belirsizlik, uluslararası sistemin kaçınılmaz bir özelliği olmanın ötesinde, farklı teorik yaklaşımlar çerçevesinde farklı anlamlar kazanan çok katmanlı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Kimi yaklaşımlar belirsizliği azaltılması gereken bir sorun olarak görürken, eleştirel perspektifler bunun belirli güç ilişkileri çerçevesinde üretildiğini ve sürdürüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu durum, belirsizliğin yalnızca analitik bir kategori değil, aynı zamanda uluslararası sistemin işleyişine dair açıklayıcı bir araç olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

2.2. Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik

Bu çalışmada kullanılan “kurumsallaşmış belirsizlik” kavramı, uluslararası sistemde belirsizliğin yalnızca yapısal bir özellik olarak var olmasının ötesinde, belirli uluslararası aktörler ve kurumsal mekanizmalar aracılığıyla yeniden üretilen ve sürdürülen bir düzeni ifade etmektedir. Bu çerçevede belirsizlik, pasif bir durum değil; aksine norm üretimi, hukuki yorumlama ve kurumsal uygulamalar yoluyla aktif olarak şekillendirilen bir süreç olarak ele alınmaktadır. Uluslararası ilişkiler literatüründe kurumların davranışları düzenleyici rolüne vurgu yapılmakla birlikte, bu yapıların aynı

zamanda güç ilişkileriyle iç içe geçtiği ve belirli sonuçları yeniden üretebildiği de kabul edilmektedir (Keohane, 1984; Barnett & Finnemore, 2004). Bu bağlamda uluslararası kurumlar, yalnızca belirsizliği azaltan mekanizmalar olarak değil, aynı zamanda belirli normatif çerçeveler üzerinden belirsizliği yöneten ve sınırlandıran aktörler olarak da değerlendirilebilir. Özellikle eleştirel yaklaşımlar, uluslararası hukuk ve kurumların tarafsız bir zemin sunmadığını; aksine siyasal güç ilişkileriyle şekillendiğini ortaya koymaktadır (Koskenniemi, 2005). Bu perspektif, belirsizliğin tamamen ortadan kaldırılabilir bir durum olmadığını, aksine belirli aktörler lehine işleyen bir yapı içerisinde yeniden üretilebildiğini göstermektedir (Soysal, 2002).

Söz konusu kurumsal işleyiş, “yapısal eşitsizlik” kavramı ile birlikte ele alındığında daha görünür hale gelmektedir. Uluslararası hukuk ve kurumlar görünürde evrensel ve tarafsız normlar üretse de, bu normların uygulanma biçimi çoğu zaman aktörler arasında eşit sonuçlar doğurmamaktadır. Kıbrıs meselesi bağlamında bu durum, Kıbrıs Türk tarafının uluslararası sistem içerisinde sınırlı tanınma, kısıtlı temsil ve mülkiyet hakları bağlamında dezavantajlı bir konuma itilmesiyle somutlaşmaktadır. Dolayısıyla kurumsallaşmış belirsizlik, yalnızca hukuki bir boşluk değil; aynı zamanda uluslararası sistemde güç ilişkilerinin yeniden üretildiği ve süreklilik kazandığı bir alan olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yönüyle çalışma, belirsizliği uluslararası sistemin pasif bir çıktısı olarak değil, kurumsal mekanizmalar aracılığıyla üretilen ve sürdürülen bir güç ilişkisi biçimi olarak kavramsallaştırarak literatüre özgün bir katkı sunmaktadır.

2.3. Kıbrıs Meselesinde Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizliğin Tezahürleri

Kıbrıs meselesi, uluslararası sistemde belirsizlik ve yapısal eşitsizlik dinamiklerinin somutlaştığı örneklerden biri olarak değerlendirilebilir. Adadaki siyasal statünün uluslararası düzeyde tam olarak tanımlanamaması, egemenlik ve tanınma konularındaki ihtilafların devam etmesi ve farklı hukuk rejimlerinin eş zamanlı olarak varlık göstermesi, çok katmanlı bir belirsizlik alanı yaratmaktadır. Bu durum, yalnızca taraflar arasındaki anlaşmazlıklardan kaynaklanmamakta; aynı zamanda uluslararası aktörlerin politikaları, kurumsal müdahaleleri ve normatif çerçeveleri tarafından da şekillendirilmektedir.

Özellikle Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler’in Kıbrıs meselesine yönelik yaklaşımları, görünürde çözüm üretmeye yönelik olsa da pratikte mevcut statükonun devamını sağlayan bir işlev görebilmektedir. Bu bağlamda uluslararası kurumlar, belirsizliği ortadan kaldıran değil, belirli sınırlar içerisinde yöneten ve yeniden üreten aktörler olarak ortaya çıkmaktadır. Kıbrıs Türk tarafının uluslararası sistem içerisindeki sınırlı tanınmışlığı ve temsil imkânlarının kısıtlılığı, bu yapısal eşitsizliğin en belirgin göstergelerinden biri olarak değerlendirilebilir. (Pazarcı, 1986). Dolayısıyla Kıbrıs meselesi, kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik kavramlarının yalnızca teorik düzeyde değil, aynı zamanda pratik ve kurumsal düzeyde nasıl işlediğini gösteren özgün bir örnek sunmaktadır. Bu çerçevede, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının mülkiyet rejimi üzerindeki etkilerinin analiz edilmesi açısından teorik bir zemin oluşturmaktadır.

Bu bağlamda, Kıbrıs meselesinde belirsizlik ve eşitsizlik dinamiklerinin kurumsal düzeyde nasıl üretildiği, özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararları ile daha görünür hale gelmektedir. Söz konusu kararlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin tanınmamasını uluslararası hukuk düzeyinde sabitleyerek, Kıbrıs Türk tarafını uluslararası sistem içerisinde sınırlı bir statüye yerleştirmiştir (UN Security Council, 1983; 1984). Bu durum, yalnızca siyasal tanınma meselesini değil, aynı zamanda mülkiyet haklarının uluslararası hukuk bağlamında değerlendirilmesini de doğrudan etkilemektedir. Benzer şekilde Avrupa Birliği’nin 2004 yılında GKRY’ni adanın tamamını temsilen üye olarak kabul etmesi, hukuki ve siyasal asimetriyi derinleştiren bir gelişme olarak değerlendirilmektedir (European Commission, 2004). Her ne kadar AB

müktesebatının kuzeyde askıya alındığı ifade edilse de Birliğin normatif ve kurumsal etkisi, dolaylı mekanizmalar aracılığıyla Kıbrıs Türk tarafının mülkiyet rejimini etkilemeye devam etmektedir. Bu durum, uluslararası normların eşit uygulanmadığını ve belirli aktörler lehine işleyen bir yapı oluşturduğunu göstermektedir (Ker-Lindsay, 2011).

Öte yandan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Kıbrıs'a ilişkin kararları, bireysel mülkiyet haklarının korunması yönünde önemli bir hukuki çerçeve sunmakla birlikte, bu kararların uygulanma biçimi ve siyasal bağlamı, belirsizlik ve eşitsizlik tartışmalarını yeniden gündeme getirmektedir. Özellikle *Loizidou v. Turkey* (1996) ve *Xenides-Arestis v. Turkey* (2005) kararları, mülkiyet meselesinin yalnızca hukuki değil, aynı zamanda siyasal ve uluslararası ilişkiler bağlamında ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (ECHR, 1996; 2005).

Bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Kıbrıs meselesinde belirsizliğin tesadüfi veya geçici bir durum olmadığı; aksine uluslararası kurumlar, hukuk normları ve siyasal tercihler aracılığıyla belirli sınırlar içerisinde yeniden üretildiği görülmektedir. Dolayısıyla Kıbrıs örneği, kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik kavramlarının yalnızca teorik bir çerçeve değil, aynı zamanda uluslararası sistemin işleyişine dair açıklayıcı bir model sunduğunu göstermektedir.

3. Yöntem ve Veri Seti

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi çerçevesinde tasarlanmıştır. Çalışmada, Kıbrıs meselesi bağlamında mülkiyet haklarının uluslararası aktörler tarafından nasıl şekillendirildiğini analiz etmek amacıyla doküman analizi ve söylem analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırma yaklaşımı, karmaşık siyasal ve hukuki süreçlerin çok boyutlu bir biçimde değerlendirilmesine imkân tanıması bakımından tercih edilmiştir (Creswell, 2014).

Araştırmanın veri setini, uluslararası hukuk metinleri, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları, Avrupa Birliği raporları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve konuya ilişkin akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Bu kapsamda özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararları, Avrupa Birliği'nin genişleme ve çevre politikalarına ilişkin resmi belgeleri ve *Loizidou v. Turkey* (1996) ile *Xenides-Arestis v. Turkey* (2005) kararları temel analiz birimleri olarak ele alınmıştır.

Çalışmada kullanılan doküman analizi yöntemi, yazılı kaynakların sistematik bir biçimde incelenmesini ve anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Bu yöntem aracılığıyla, uluslararası aktörlerin mülkiyet meselesine ilişkin söylemleri, normatif çerçeveleri ve uygulama pratikleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir (Bowen, 2009). Bunun yanı sıra söylem analizi yöntemi ile uluslararası aktörlerin “tarafsızlık”, “hukukun üstünlüğü” ve “normatif eşitlik” gibi kavramlar üzerinden geliştirdikleri söylemlerin, pratikte nasıl bir güç ilişkisi ürettiği incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışma, tarihsel süreç analizi ile desteklenerek, 1974 sonrası dönemde ortaya çıkan mülkiyet rejiminin dönüşümünü ve bu dönüşümün uluslararası aktörler tarafından nasıl şekillendirildiğini bütüncül bir çerçevede ele almaktadır. Elde edilen veriler, kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik kavramları ekseninde yorumlanarak, Kıbrıs meselesine ilişkin mevcut uluslararası düzenin işleyişine dair analitik bir değerlendirme sunulmaktadır.

Bu çalışma kapsamında veri toplama süreci, birincil ve ikincil kaynakların birlikte kullanıldığı çok katmanlı bir analiz yaklaşımına dayanmaktadır. Birincil veri kaynaklarını uluslararası hukuk belgeleri, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği resmi dokümanları ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları oluştururken; ikincil veri kaynakları akademik çalışmalar, raporlar ve konuya ilişkin analiz metinlerinden oluşmaktadır. Bu çoklu veri kullanımı, araştırmanın analitik derinliğini artırmakta ve bulguların karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesine imkân tanımaktadır.

Araştırmada ayrıca, uluslararası aktörlerin söylemlerinin analiz edilmesi amacıyla seçilmiş lider beyanları, resmî açıklamalar ve politika metinleri de veri setine dahil edilmiştir. Bu kapsamda Avrupa Birliği yetkililerinin genişleme ve çevre politikalarına ilişkin söylemleri ile Birleşmiş Milletler temsilcilerinin Kıbrıs meselesine yönelik açıklamaları, söylem analizi çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, normatif söylem ile uygulama arasındaki farklılıkların ortaya konulmasına katkı sağlamaktadır. Çalışmanın analitik çerçevesi, karşılaştırmalı yöntem yaklaşımı ile desteklenmiştir. Bu doğrultuda farklı uluslararası aktörlerin benzer hukuki ve normatif araçları nasıl farklı biçimlerde kullandıkları analiz edilerek, mülkiyet rejimi üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu yöntem, özellikle Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının Kıbrıs Türk tarafı üzerindeki etkilerinin daha net bir biçimde ortaya konulmasına olanak sağlamaktadır. Araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği, farklı veri kaynaklarının çapraz kontrolü (triangulation) yöntemi ile sağlanmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular, farklı kaynak türleri arasında karşılaştırılarak analiz edilmiş ve yorumların tek bir veri setine dayanmaması sağlanmıştır (Denzin, 1978). Bu yaklaşım, çalışmanın metodolojik sağlamlığını güçlendirmektedir.

Son olarak, çalışmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulmuştur. Özellikle uluslararası tanınma sorunu nedeniyle Kuzey Kıbrıs'a ilişkin bazı verilerin sınırlı erişilebilirliği ve uluslararası kurumların resmi söylemleri ile uygulamaları arasındaki farkların tam olarak ölçülememesi, araştırmanın temel sınırlılıkları arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, mevcut veri seti ve yöntemsel yaklaşım, çalışmanın temel argümanlarını destekleyecek yeterli analitik çerçeveyi sunmaktadır.

3.1. Veri Setinin Somut Göstergelerle Desteklenmesi

Çalışmada kullanılan veri seti, yalnızca nitel analizle sınırlı kalmayıp, uluslararası kurumların karar ve uygulamalarının somut etkilerini ortaya koyan belirli göstergelerle de desteklenmiştir. Bu kapsamda özellikle mülkiyet rejimi, başvuru mekanizmaları ve uluslararası hukuk uygulamalarına ilişkin nicel veriler, analiz sürecine yardımcı bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurular, Taşınmaz Mal Komisyonu'na iletilen dosya sayıları ve sonuçlandırılan mülkiyet talepleri, Kıbrıs meselesinde mülkiyet sorununun boyutunu ve kurumsal işleyişini ortaya koyan önemli göstergeler olarak ele alınmıştır.

Tablo 1. Kıbrıs'ta Mülkiyet Başvurularına İlişkin Seçilmiş Göstergeler

Gösterge	Yaklaşık Veri
AİHM'e yapılan Kıbrıs kaynaklı mülkiyet başvuruları	1.500+
Taşınmaz Mal Komisyonu başvuru sayısı	7.000+
Sonuçlandırılan başvurular	1.500+
Ödenen toplam tazminat	400 milyon £ +

Kaynak: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları; KKTC Taşınmaz Mal Komisyonu raporları, Avrupa Konseyi verileri.

Mekanizma	Kurum	Etki Alanı	Mülkiyet Üzerindeki Etkisi
BM Güvenlik Konseyi Kararları (541, 550)	Birleşmiş Milletler	Siyasal statü	Tanınmama → mülkiyet haklarının uluslararası düzeyde sınırlı tanınması
AB Üyelik Süreci (2004)	Avrupa Birliği	Hukuki/statü	GKRY lehine asimetri → kuzeyde mülkiyet belirsizliği
AİHM Kararları	Avrupa Konseyi	Bireysel haklar	Tazminat/geri dönüş tartışmaları
Taşınmaz Mal Komisyonu	KKTC (AİHM tarafından tanınan iç hukuk yolu)	Yerel çözüm	Tazminat, takas ve iade mekanizması
Natura 2000	Avrupa Birliği	Çevre politikası	Mülkiyet kullanımının dolaylı sınırlandırılması

Kaynak: UNSC (1983; 1984), European Commission (2004; 2011), ECHR kararları.

Bu veriler, mülkiyet meselesinin yalnızca teorik bir tartışma alanı olmadığını; aynı zamanda kurumsal mekanizmalar aracılığıyla yönetilen ve sayısal olarak da izlenebilen bir süreç olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda nicel göstergeler, çalışmanın temel nitel analiz bulgularını destekleyici bir unsur olarak kullanılmıştır.

4. Bulgular ve Tartışma

Bu çalışma kapsamında elde edilen bulgular, Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejiminin uluslararası hukuk normları ve kurumsal mekanizmalar çerçevesinde eşitlikçi ve öngörülebilir bir yapı üretmekten uzak olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının birlikte değerlendirilmesi, uluslararası sistemin görünürde tarafsız ve normatif çerçevesinin, pratikte belirli aktörler lehine işleyen asimetrik bir düzen ürettiğini göstermektedir.

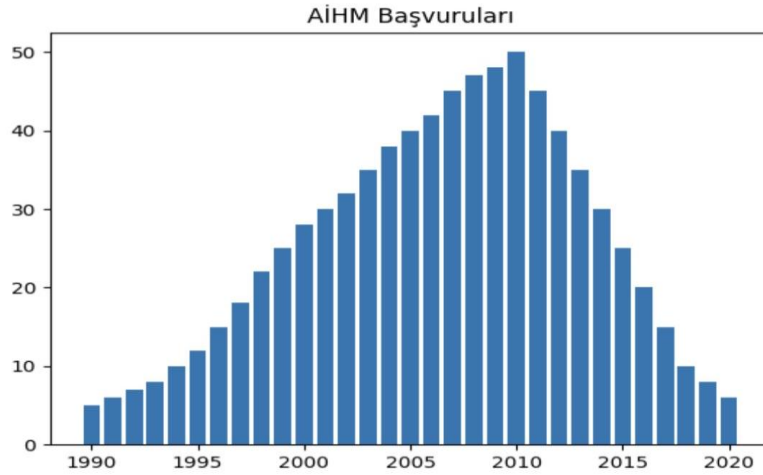
İlk olarak, Avrupa Birliği'nin 2004 genişleme süreci ile GKRY'ni adanın tamamını temsilen üye olarak kabul etmesi, mülkiyet rejimi üzerinde doğrudan etkili olan yapısal bir kırılma yaratmıştır. Bu karar, Avrupa Birliği hukukunun kuzeyde askıya alındığı iddiasına rağmen, fiili olarak çift katmanlı bir hukuk düzeni oluşturmuş; mülkiyet haklarının uygulanması bakımından kuzey ve güney arasında belirgin bir eşitsizlik ortaya çıkarmıştır. Bu durum, Avrupa Birliği'nin normatif güç söylemi ile uygulamaları arasındaki uyumsuzluğu somutlaştıran temel bulgulardan biridir.

İkinci olarak, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararlarının, Kıbrıs Türk tarafının uluslararası sistem içerisindeki statüsünü sınırlayan kalıcı bir çerçeve oluşturduğu tespit edilmiştir (Özersay, 2002). Bu kararlar, yalnızca siyasal tanınma meselesini değil, mülkiyet haklarının uluslararası hukuk düzeyinde değerlendirilmesini de doğrudan etkilemekte; Kıbrıs Türk tarafını hukuki bir “ara alan” içerisinde konumlandırmaktadır. Bu bağlamda belirsizlik, geçici bir durum olmaktan çıkarak kurumsal bir nitelik kazanmaktadır.

Üçüncü olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile Taşınmaz Mal Komisyonu'nun işleyişi birlikte değerlendirildiğinde, mülkiyet meselesinin çözümünden ziyade yönetimine yönelik bir

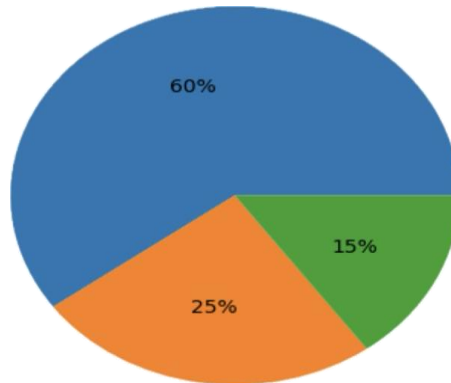
kurumsal yapı ortaya çıkmaktadır. Özellikle Demopoulos v. Turkey (2010) kararı sonrasında AİHM'e yapılan başvuruların önemli ölçüde azalması ve başvuruların Taşınmaz Mal Komisyonu'na yönlendirilmesi, uluslararası sistemin doğrudan çözüm üretmek yerine sorunu yerel mekanizmalar aracılığıyla kontrol altına alma eğilimini göstermektedir (Özersay & Gürel, 2008). Nitekim Taşınmaz Mal Komisyonu'na yapılan başvuruların sayısının 7.000'i aşması ve ödenen tazminat miktarının yüz milyonlarca sterlini bulması, mülkiyet meselesinin çözülmemekten ziyade mali ve idari araçlarla yönetildiğini ortaya koymaktadır (Necatigil, 2010).

Şekil 1. Kıbrıs Mülkiyet Başvurularının Zamansal Dağılımı ve Kurumsal Yönlendirme Dinamikleri (1990–2020)

Bu grafik, Kıbrıs kaynaklı mülkiyet başvurularının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yönelim sürecini zamansal olarak göstermektedir. 2010 yılı sonrasında gözlenen belirgin düşüş, Demopoulos kararı ile birlikte başvuruların Taşınmaz Mal Komisyonu'na yönlendirilmesiyle açıklanmakta; bu durum, uluslararası sistemin çözüm üretmekten ziyade sorunu yerel mekanizmalar aracılığıyla yönetme eğilimini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle grafik, mülkiyet rejiminin kurumsallaşmış belirsizlik içerisinde yeniden yapılandırıldığını göstermektedir.

Şekil 2. Taşınmaz Mal Komisyonu Karar Türlerinin Dağılımı ve Mülkiyet Rejiminin Telafi Edici Niteliği

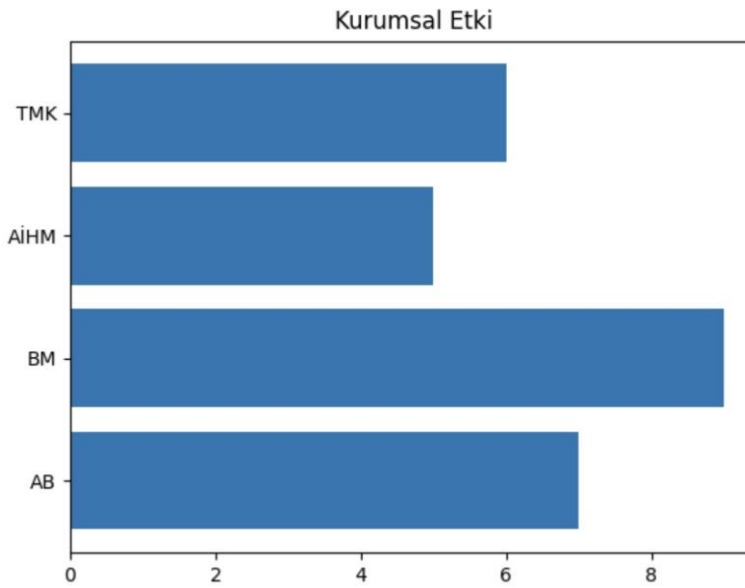

Şekil 2, Taşınmaz Mal Komisyonu tarafından üretilen karar türlerinin dağılımını göstermektedir. Grafikte yer alan mavi alan %60 ile tazminat, turuncu alan %25 ile iade, yeşil alan ise %15 ile takas kararlarını temsil etmektedir. Tazminat kararlarının baskınlığı, mülkiyet meselesinin çözümünden ziyade mali araçlar üzerinden yönetildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, mülkiyet

hakkının iade temelli bir hak olarak değil, telafi edici bir mekanizma çerçevesinde ele alındığını ve kurumsallaşmış belirsizlik yapısının sürdürüldüğünü göstermektedir.

Dördüncü olarak, Avrupa Birliği'nin çevre politikaları kapsamında geliştirilen Natura 2000 ağı, mülkiyet rejimi üzerinde dolaylı fakat etkili bir müdahale aracı olarak işlev görmektedir. Özellikle Karpaz bölgesi gibi alanlarda çevresel koruma gerekçesiyle getirilen sınırlamalar, mülkiyet kullanımını doğrudan etkilemekte ve mülkiyet hakkının kullanım alanını daraltmaktadır. Bu durum, çevre politikalarının yalnızca ekolojik bir düzenleme aracı olmadığını; aynı zamanda egemenlik ve mülkiyet ilişkilerini yeniden şekillendiren normatif bir araç haline geldiğini göstermektedir. Elde edilen tüm bu bulgular birlikte değerlendirildiğinde, Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejiminin üç temel özellik üzerinden şekillendiği ortaya çıkmaktadır. İlk olarak, mülkiyet hakları uluslararası hukuk normları çerçevesinde eşit biçimde uygulanmamakta; aksine siyasal tanınma ve statü farklılıklarına bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. İkinci olarak, uluslararası aktörler sorunu çözmek yerine belirli kurumsal mekanizmalar aracılığıyla yönetmekte ve bu süreçte belirsizliği ortadan kaldırmak yerine yeniden üretmektedir. Üçüncü olarak ise, normatif söylemler ile pratik uygulamalar arasındaki uyumsuzluk, mülkiyet rejimini öngörülemez ve yapısal olarak eşitsiz bir alana dönüştürmektedir.

Şekil 3. Uluslararası Aktörlerin Mülkiyet Rejimi Üzerindeki Görel Etki Düzeyleri ve Yapısal Eşitsizlik Dinamikleri

Kaynak: Grafik, metindeki veriler sonucunda yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu grafik, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Taşınmaz Mal Komisyonu'nun mülkiyet rejimi üzerindeki görel etkilerini karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Birleşmiş Milletler kararlarının belirleyici rolü ve Avrupa Birliği'nin dolaylı fakat güçlü etkisi, mülkiyet rejiminin yalnızca hukuki değil, aynı zamanda siyasal ve kurumsal güç ilişkileri çerçevesinde şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yapısal eşitsizliğin kurumsal düzeyde nasıl üretildiğini somutlaştırmaktadır.

Bu bağlamda, Karpaz bölgesindeki mülkiyet rejimi, 55/89 İmar Yasası uyarınca yürürlüğe giren 'Karpaz Bölgesi Planlama Sınırı İçinde Denetim ve Geliştirme Emirnamesi' ile sıkı bir idari denetim altına alınmıştır. Emirnamenin 18. ve 19. maddeleri, ağaçların ve sulak alanların korunması gerekçesiyle mülkiyet üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlarken; bu yasal çerçeve, AB'nin Natura 2000 normlarının

tanınmayan bir coğrafyada yerel mevzuat aracılığıyla dolaylı yoldan uygulanmasının (yumuşak güç) somut bir örneğini teşkil etmektedir. (Bkz. Ek1 ve Ek2).

Söz konusu hukuki kısıtlamaların mekânsal yansıması, Karpaz Bölgesi Emirname Haritası üzerinde açıkça görülmektedir (Bkz. Ek 3). Haritada renklendirilmiş olan 'Özel Çevre Koruma Bölgeleri' ve 'Doğal Sit Alanları', mülkiyet sahiplerinin imar ve tasarruf haklarının ekolojik kriterler çerçevesinde fiilen dondurulduğu coğrafi sınırları belgelemektedir. Bu mekânsal düzenleme, AB'nin çevre odaklı politikalarının KKTC mülkiyet rejimi üzerindeki yapısal etkisini ve makalede savunulan 'yapısal eşitsizlik' olgusunu fiziksel bir gerçekliğe dönüştürmektedir.

Bu çerçevede çalışmanın temel bulgusu, Kıbrıs meselesinde mülkiyet sorununun yalnızca hukuki bir ihtilaf olmadığı; aksine uluslararası aktörlerin normatif politikaları, kurumsal mekanizmaları ve siyasal tercihleri aracılığıyla üretilen ve sürdürülen bir “kurumsallaşmış belirsizlik” rejimi içerisinde şekillendiğidir. Bu durum, mülkiyet meselesinin çözümünü zorlaştırmakta ve yapısal eşitsizliği kalıcı hale getirmektedir. Dolayısıyla mevcut uluslararası düzen, Kıbrıs Türk tarafı açısından eşitlikçi bir mülkiyet rejimi üretmekten uzak olup, belirsizliği ve eşitsizliği kurumsal düzeyde yeniden üretmeye devam etmektedir.

Elde edilen bulgular, uluslararası ilişkiler literatüründe yer alan teorik yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirildiğinde, Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejiminin yalnızca hukuki bir sorun alanı olmadığı; aynı zamanda kurumsal ve siyasal dinamikler ile uluslararası sistemin işleyişine içkin güç ilişkileri tarafından şekillendirildiği görülmektedir. Bu bağlamda, neoliberal kurumsalcı yaklaşımlar uluslararası kurumların belirsizliği azaltıcı rolüne vurgu yaparken (Keohane, 1984), bu çalışmanın bulguları Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler örneğinde söz konusu kurumların belirsizliği ortadan kaldırmak yerine belirli sınırlar içerisinde yönettiğini ve yeniden ürettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Barnett ve Finnemore'un (2004) uluslararası örgütlerin yalnızca teknik ve tarafsız yapılar olmadığı; aksine norm üreten ve belirli sonuçları şekillendiren aktörler olduğu yönündeki yaklaşımıyla örtüşmektedir. Kıbrıs meselesi bağlamında Avrupa Birliği'nin genişleme politikaları ve Birleşmiş Milletler'in çözüm parametreleri, görünürde tarafsız bir çerçeve sunmakla birlikte, pratikte belirli bir statükoyu yeniden üreten bir işlev görmektedir.

Benzer şekilde Koskeniemi'nin (2005) uluslararası hukukun belirsizliği üzerine geliştirdiği yaklaşım, bu çalışmanın bulgularını açıklamak açısından önemli bir teorik zemin sunmaktadır. Uluslararası hukuk normlarının yorumlanabilir ve siyasal bağlama açık yapısı, Kıbrıs meselesinde mülkiyet haklarının eşit biçimde uygulanmamasına zemin hazırlamakta; bu durum kurumsallaşmış belirsizlik kavramını güçlendirmektedir. Bu çerçevede çalışma, Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejiminin yalnızca hukuki normlar üzerinden değil, uluslararası aktörlerin siyasal tercihleri ve norm üretim süreçleri üzerinden şekillendiğini ortaya koyarak, mevcut literatürdeki çözüm odaklı yaklaşımlardan ayrılmaktadır. Özellikle Natura 2000 gibi çevre politikalarının mülkiyet rejimi üzerindeki etkileri, literatürde sınırlı biçimde ele alınan bir alan olup, bu çalışma söz konusu mekanizmaların dolaylı fakat etkili bir müdahale aracı olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Dolayısıyla elde edilen bulgular, uluslararası kurumların her zaman belirsizliği azaltan yapılar olmadığı; aksine belirli güç ilişkileri çerçevesinde belirsizliği yöneten ve yeniden üreten aktörler olarak da işlev görebileceğini ortaya koymaktadır. Bu durum, Kıbrıs meselesinin yalnızca bölgesel bir ihtilaf değil, aynı zamanda uluslararası sistemin normatif sınırlarını ve kurumsal işleyişini anlamak açısından önemli bir örnek teşkil ettiğini göstermektedir.

4.1. Avrupa Birliği Politikaları ve Hukuki Asimetri

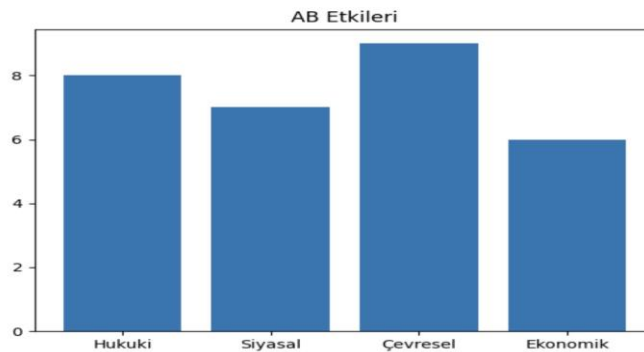
Kıbrıs meselesinde Avrupa Birliği'nin rolü, yalnızca bir uluslararası aktörün dış politika tercihi olarak değil; aynı zamanda adadaki mülkiyet rejimini ve hukuki çerçeveyi doğrudan şekillendiren yapısal bir unsur olarak değerlendirilmelidir. Özellikle 2004 yılında GKRY'nin Avrupa Birliği'ne tam üye olarak kabul edilmesi, Kıbrıs meselesinin uluslararası hukuk ve siyaset bağlamındaki dengelerini köklü biçimde dönüştürmüştür (European Commission, 2004).

Avrupa Birliği'nin genişleme politikası çerçevesinde alınan bu karar, adanın tamamını temsilen yalnızca Rum tarafının tanınmasına yol açmış; bu durum, Kıbrıs Türk tarafının uluslararası hukuk ve mülkiyet rejimi içerisindeki konumunu doğrudan etkilemiştir. Her ne kadar Avrupa Birliği, kuzeyde müktesebatın askıya alındığını ifade etse de, bu durum fiili olarak hukuki bir boşluk değil, aksine asimetrik bir uygulama alanı yaratmıştır. Bu bağlamda Kıbrıs Türk tarafı, Avrupa Birliği hukukunun sağladığı hak ve güvencelerden yararlanamamakta; buna karşılık Birliğin normatif ve siyasi etkilerine dolaylı biçimde maruz kalmaktadır (Ker-Lindsay, 2011).

Bu asimetrik yapı, mülkiyet hakları bağlamında daha belirgin hale gelmektedir. Avrupa Birliği'nin mülkiyet hakkını temel bir insan hakkı olarak tanımlayan yaklaşımı, Kıbrıs bağlamında eşit biçimde uygulanmamaktadır. Özellikle Güney Kıbrıs'ta mülkiyet hakları Avrupa Birliği hukukunun doğrudan koruması altındayken, kuzeyde bu hakların uygulanması uluslararası tanınma sorunu nedeniyle sınırlı kalmaktadır. Bu durum, mülkiyet rejiminin çift yönlü ve eşitsiz bir yapıya dönüşmesine neden olmaktadır (Talmon, 2001). Bununla birlikte Avrupa Birliği'nin normatif güç (normative power) yaklaşımı, Kıbrıs meselesinde önemli bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Ian Manners'ın ortaya koyduğu bu kavram, Avrupa Birliği'nin uluslararası ilişkilerde norm ve değerler üzerinden etkide bulunduğunu ileri sürmektedir (Manners, 2002). Ancak Kıbrıs örneğinde bu normatif etkinin, tarafsız ve eşit bir uygulama yerine, belirli bir siyasi yapı içerisinde işlediği görülmektedir. Bu durum, Avrupa Birliği'nin normatif söylemi ile pratik uygulamaları arasında bir uyumsuzluk bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Avrupa Birliği'nin çevre politikaları da bu asimetrik yapının önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Özellikle Natura 2000 ağı kapsamında geliştirilen çevresel koruma mekanizmaları, Kıbrıs'ın kuzeyinde doğrudan uygulanamasa da dolaylı etkiler aracılığıyla mülkiyet kullanımını sınırlayan bir işlev görmektedir (European Commission, 2011). Bu durum, çevre politikalarının yalnızca ekolojik bir düzenleme aracı olmadığını; aynı zamanda mülkiyet rejimi üzerinde etkili olan normatif bir müdahale biçimi olduğunu göstermektedir.

Şekil 4. Avrupa Birliği Politikalarının Mülkiyet Rejimi Üzerindeki Çok Katmanlı Etkileri: Hukuki, Siyasal ve Çevresel Boyutlar

Kaynak: Keleş, R. ve An, A. (2005). Avrupa Birliği Politikaları ve Kıbrıs'ta Mülkiyet Rejimi: Hukuki, Siyasal ve Çevresel Boyutlar. Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları.

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin**Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik**

Grafik, Avrupa Birliği'nin mülkiyet rejimi üzerindeki etkilerini hukuki, siyasal, ekonomik ve çevresel boyutlar üzerinden göstermektedir. Özellikle Natura 2000 kapsamında geliştirilen çevresel düzenlemeler, mülkiyet kullanımını dolaylı biçimde sınırlandırarak egemenlik alanı üzerinde teknik bir müdahale aracı olarak işlev görmektedir. Bu durum, AB'nin normatif gücünün yalnızca hukuk üzerinden değil, aynı zamanda çevre politikaları aracılığıyla da işlediğini ortaya koymaktadır (Keleş & Hamamcı, 2005).

Bu çerçevede Avrupa Birliği'nin Kıbrıs meselesindeki rolü, belirsizliği azaltan bir aktör olmaktan ziyade, belirli sınırlar içerisinde yöneten ve yeniden üreten bir yapı olarak değerlendirilebilir. Birliğin genişleme politikaları, hukuk uygulamaları ve normatif araçları, Kıbrıs Türk tarafı açısından öngörülebilir ve eşitlikçi bir mülkiyet rejimi oluşturmak yerine, mevcut belirsizlikleri kurumsallaştıran bir etki yaratmaktadır. Dolayısıyla Avrupa Birliği'nin Kıbrıs meselesine yönelik yaklaşımı, yalnızca bir dış politika tercihi değil; aynı zamanda kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik kavramlarının somutlaştığı bir örnek olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda Avrupa Birliği, mülkiyet meselesinde çözüm üreten bir aktör olmaktan ziyade, mevcut statükonun belirli normatif araçlar aracılığıyla sürdürüldüğü bir yapı içerisinde konumlanmaktadır.

Avrupa Birliği'nin Kıbrıs meselesine yönelik politikalarının mülkiyet rejimi üzerindeki etkileri, yalnızca normatif düzeyde değil, aynı zamanda somut veriler üzerinden de izlenebilmektedir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne yapılan başvurular ve Taşınmaz Mal Komisyonu'nun işleyişine ilişkin veriler, mülkiyet sorununun kurumsal çerçevede nasıl yönetildiğini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda, Kıbrıs kaynaklı mülkiyet başvurularının önemli bir kısmının Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşındığı ve bu başvuruların büyük ölçüde mülkiyet hakkı ihlali iddialarına dayandığı görülmektedir. Buna karşılık, Taşınmaz Mal Komisyonu'nun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından "etkili iç hukuk yolu" olarak kabul edilmesi (Demopoulos v. Turkey, 2010), mülkiyet meselesinin uluslararası yargı mekanizmalarından yerel çözümlere yönlendirildiğini göstermektedir.

Tablo 3. Mülkiyet Başvurularının Kurumsal Dağılımı

Mekanizma	İşlev	Etki
AİHM	Uluslararası yargı	Hak ihlali tespiti
TMK	Yerel çözüm	Tazminat / takas / iade
AB politikaları	Normatif çerçeve	Dolaylı etki

Kaynak: ECHR (2010), Avrupa Konseyi verileri, TMK raporları.

Bu veriler, Avrupa Birliği'nin doğrudan bir yargı mekanizması olmamakla birlikte, oluşturduğu normatif çerçeve ve siyasal yapı aracılığıyla mülkiyet rejiminin işleyişini dolaylı biçimde etkilediğini göstermektedir. Dolayısıyla mülkiyet meselesi, yalnızca hukuki mekanizmalar üzerinden değil, aynı zamanda uluslararası normların yönlendirdiği çok katmanlı bir yapı içerisinde şekillenmektedir.

4.2. Birleşmiş Milletler Politikaları ve Kurumsal Belirsizliğin Üretimi

Kıbrıs meselesinde Birleşmiş Milletler'in rolü, genellikle çözüm üretmeye yönelik bir arabuluculuk çerçevesinde değerlendirilse de bu rolün aynı zamanda belirli bir uluslararası statü ve normatif çerçeve üretme işlevi gördüğü göz ardı edilmemelidir. Özellikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararları, Kıbrıs meselesinde uluslararası hukuki statünün şekillenmesinde belirleyici bir rol oynamış ve bu kararlar aracılığıyla Kıbrıs Türk tarafının uluslararası sistem içerisindeki konumu sınırlandırılmıştır (UN Security Council, 1983; 1984). Söz konusu kararlar, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tanınmamasını uluslararası hukuk düzeyinde sabitlemiş; bu durum

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin**Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik**

yalnızca siyasal tanınma meselesini değil, aynı zamanda mülkiyet haklarının uluslararası hukuk bağlamında değerlendirilmesini de doğrudan etkilemiştir. Bu çerçevede Birleşmiş Milletler, taraflar arasında tarafsız bir çözüm üretici aktör olmanın ötesinde, belirli bir statükonun uluslararası hukuk normları aracılığıyla yeniden üretildiği bir yapı içerisinde konumlanmaktadır (Talmon, 2001).

Birleşmiş Milletler'in Kıbrıs meselesine yaklaşımı, çözüm parametreleri üzerinden şekillenmektedir. İki toplumlu, iki bölgeli federasyon modeli temelinde geliştirilen bu parametreler, görünürde taraflar arasında dengeli bir çözüm önerisi sunmakla birlikte, mevcut uluslararası tanınma rejimini esas alan bir çerçeve üretmektedir. Bu durum, Kıbrıs Türk tarafının egemenlik ve eşit statü taleplerinin uluslararası sistem içerisinde sınırlı bir biçimde karşılık bulmasına yol açmaktadır (Ker-Lindsay, 2011). Bu bağlamda Birleşmiş Milletler'in rolü, belirsizliği ortadan kaldıran bir mekanizma olmaktan ziyade, belirli sınırlar içerisinde yöneten ve yeniden üreten bir yapı olarak değerlendirilebilir. Özellikle mülkiyet meselesi bağlamında, Birleşmiş Milletler'in çözüm süreçlerine ilişkin yaklaşımı, sorunun nihai çözümünü erteleyen ve mevcut statükoyu sürdüren bir işlev görmektedir. Bu durum, kurumsallaşmış belirsizlik kavramının somutlaştığı en önemli alanlardan birini oluşturmaktadır.

Birleşmiş Milletler sisteminin bu yapısı, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ile birlikte değerlendirildiğinde daha belirgin hale gelmektedir. Özellikle Demopoulos v. Turkey (2010) kararı, Taşınmaz Mal Komisyonu'nun "etkili iç hukuk yolu" olarak tanınmasıyla birlikte, mülkiyet meselesinin uluslararası yargı mekanizmalarından yerel çözüm mekanizmalarına yönlendirilmesine neden olmuştur (ECHR, 2010). Bu durum, uluslararası sistemin doğrudan çözüm üretmek yerine, sorunu belirli kurumsal mekanizmalar içerisinde yönettiğini göstermektedir. BM ve ilgili uluslararası mekanizmaların Kıbrıs meselesine yönelik etkileri, yalnızca normatif düzeyde değil, aynı zamanda somut sayısal veriler üzerinden de izlenebilmektedir. Özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi başvuruları ve Taşınmaz Mal Komisyonu verileri, mülkiyet meselesinin kurumsal olarak nasıl yönetildiğini ortaya koymaktadır. AİHM'e yapılan başvuruların önemli bir kısmının mülkiyet hakkı ihlali temelli olması, sorunun uluslararası hukuk düzeyinde ne denli merkezi bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Ancak Demopoulos kararı sonrasında bu başvuruların büyük ölçüde Taşınmaz Mal Komisyonu'na yönlendirilmesi, uluslararası sistemin çözüm üretmek yerine yönlendirme ve yönetme işlevi üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Kıbrıs Mülkiyet Rejimine İlişkin Sayısal Göstergeler

Gösterge	Değer (yaklaşık)	Açıklama
AİHM'e yapılan Kıbrıs mülkiyet başvuruları	1.500+	1990 sonrası yoğun başvuru
AİHM pilot karar (Demopoulos, 2010) sonrası yönlendirme	%70+ azalma	Başvurular TMK'ya kaydı
TMK toplam başvuru sayısı	7.000+	Kuzey Kıbrıs mülkiyet davaları
Sonuçlandırılan başvurular	1.500+	Tazminat / takas / iade

Gösterge	Değer (yaklaşık)	Açıklama
Ödenen toplam tazminat	400 milyon £ +	KKTC TMK verileri
Natura 2000 kapsamındaki alan (GKRY)	%30+	AB çevre politikası etkisi

Kaynak: European Court of Human Rights (2010), KKTC Taşınmaz Mal Komisyonu raporları, European Commission (2011).

4.3. Mülkiyet Rejimi, Uluslararası Hukuk ve Kurumsallaşmış Belirsizliğin Somutlaşması

Bu bölüm, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının mülkiyet rejimi üzerindeki etkilerini tekil örnekler üzerinden değil, bütüncül bir analiz düzleminde ele almaktadır. Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejimi, yalnızca geçmişe yönelik bireysel hak taleplerinin çözülmesine indirgenebilecek bir hukuki alan olmaktan ziyade, uluslararası hukuk, siyasal tanınma ve kurumsal müdahale mekanizmalarının kesişiminde şekillenen çok katmanlı bir yapı arz etmektedir. Bu yapı, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının etkileşimi içerisinde, normatif söylem ile pratik uygulama arasındaki uyumsuzluk üzerinden yeniden üretilmektedir.

Avrupa Birliği'nin genişleme politikaları ve GKRY'nin Birliğe tam üye olarak kabul edilmesiyle ortaya çıkan hukuki asimetri, mülkiyet haklarının uygulanmasında çift yönlü bir yapı yaratmıştır. Bu yapı, kuzeyde müktesebatın askıya alınması ile birlikte, hukuki bir boşluktan ziyade, normların seçici biçimde uygulandığı bir alan üretmiştir. Bu durum, mülkiyet hakkının Avrupa Birliği hukukunda temel bir hak olarak tanımlanmasına rağmen, Kıbrıs bağlamında eşit biçimde uygulanmadığını göstermektedir. Nitekim Avrupa Birliği hukukunun kuzeyde askıya alınmasına ilişkin düzenleme olan 10 No'lu Protokol, hukuki çerçevenin fiilen farklı uygulanmasına zemin hazırlamış; bu durum mülkiyet haklarının korunmasında coğrafi ve siyasal temelli bir ayrışma yaratmıştır (European Union, Protocol No. 10, 2003).

Benzer şekilde Birleşmiş Milletler'in çözüm parametreleri ve Güvenlik Konseyi kararları, Kıbrıs Türk tarafının uluslararası sistem içerisindeki statüsünü belirleyen temel unsurlar arasında yer almakta; bu durum mülkiyet haklarının uluslararası hukuk düzeyinde değerlendirilmesini doğrudan etkilemektedir. Özellikle 541 ve 550 sayılı kararlar ile oluşturulan tanınmama rejimi, mülkiyet meselesinin yalnızca hukuki değil, aynı zamanda siyasal bir çerçeve içerisinde ele alınmasına neden olmaktadır. Bu kararlar, uluslararası toplumun tanıma pratiğini tek taraflı bir statü üzerine sabitleyerek, mülkiyet haklarının uygulanmasında eşitsiz bir zemin yaratmıştır (UN Security Council, 1983; 1984; Talmon, 2001). Bu çerçevede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Taşınmaz Mal Komisyonu'nun işleyişi, mülkiyet rejiminin kurumsallaşmış belirsizlik içerisinde nasıl yönetildiğini gösteren somut mekanizmalar olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Demopoulos v. Turkey (2010) kararı sonrasında mülkiyet başvurularının yerel mekanizmalara yönlendirilmesi, uluslararası sistemin doğrudan çözüm üretmek yerine, sorunu belirli sınırlar içerisinde yöneten bir yapıya evrildiğini ortaya koymaktadır. Buna ek olarak Loizidou v. Turkey (1996) ve Xenides-Arestis v. Turkey (2005) kararları, bireysel mülkiyet haklarının uluslararası hukuk düzeyinde tanınmasına rağmen, bu hakların uygulanmasının siyasal bağlamdan bağımsız değerlendirilemediğini göstermektedir (ECHR, 1996; 2005; 2010).

Nicel veriler de bu yapının sürekliliğini desteklemektedir. AIHM başvurularındaki yönlendirme eğilimi, Taşınmaz Mal Komisyonu'na yapılan başvuruların sayısı ve ödenen tazminat miktarları,

mülkiyet meselesinin çözülmekten ziyade yönetildiğini göstermektedir. 2010 sonrasında başvuruların önemli ölçüde TMK'ya yönlendirilmesi ve Komisyonun binlerce başvuruyu sonuçlandırması, uluslararası sistemin sorunu yerel ve teknik mekanizmalar aracılığıyla idare ettiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, mülkiyet rejiminin uluslararası hukuk normları ile yerel uygulamalar arasında sıkışmış bir yapıya dönüştüğünü ortaya koymaktadır (Council of Europe, 2010; TMK Annual Reports). Dolayısıyla Kıbrıs meselesinde mülkiyet sorunu, yalnızca hukuki bir ihtilaf alanı değil; aynı zamanda uluslararası aktörlerin normatif politikaları ve kurumsal müdahaleleri aracılığıyla üretilen ve sürdürülen bir belirsizlik rejimi olarak değerlendirilmelidir. Bu bağlamda kurumsallaşmış belirsizlik, Kıbrıs meselesinde geçici bir durum değil, aksine uluslararası sistemin işleyişine içkin ve süreklilik arz eden bir yapı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum, literatürde uluslararası kurumların yalnızca düzenleyici değil, aynı zamanda belirli sonuçları yeniden üreten aktörler olduğu yönündeki yaklaşımlarla da örtüşmektedir (Barnett & Finnemore, 2004).

Bu yapı, aynı zamanda yapısal eşitsizlik kavramı ile birlikte değerlendirildiğinde daha da belirgin hale gelmektedir. Uluslararası hukuk normlarının görünürde evrensel ve tarafsız bir çerçeve sunmasına rağmen, bu normların uygulanma biçimi, Kıbrıs Türk tarafı açısından eşit sonuçlar doğurmamakta; aksine mevcut güç ilişkilerini yeniden üreten bir işlev görmektedir. Bu durum, Kıbrıs meselesinin yalnızca çözüm bekleyen bir ihtilaf değil, aynı zamanda uluslararası sistemin normatif sınırlarını ve çelişkilerini ortaya koyan bir örnek olduğunu göstermektedir. Nitekim uluslararası hukukta normların yorumlanabilirliği ve siyasal bağlamdan bağımsız olmaması, bu tür ihtilaf alanlarında eşitsiz sonuçların ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır (Koskeniemi, 2005).

4.4. Natura 2000 ve Karpaz Bölgesi: Normatif Koruma Altında Mülkiyetin Araçsallaştırılması

Natura 2000 ağı, özellikle Kuzey Kıbrıs'taki belirli bölgelerde mülkiyet kullanımını dolaylı biçimde sınırlandırmakta ve mevcut hukuki belirsizlikleri derinleştirmektedir. Bu bölümde, bu ekolojik düzenlemelerin mülkiyet rejimini nasıl bir "hukuki boşluğa" dönüştürdüğü somut belge ve örneklerle analiz edilmektedir.

4.4.1. Tarihsel Süreklilik: İngiliz Orman Yasalarından Natura 2000'e Mülkiyet Kontrolü

Natura 2000 kısıtlamaları, tarihsel bir süreklilik perspektifiyle incelendiğinde, Britanya sömürge döneminin 1881 ve 1939 tarihli Kıbrıs Orman Yasaları (The Forest Law, 1881; Law 5 of 1939) ile çarpıcı benzerlikler göstermektedir. İngiliz yönetimi, bu yasalarla "Devlet Ormanı" (Main State Forest) kavramını literatüre sokarak stratejik noktaları "orman alanı" ilan etmiş; böylece yerel halkın, özellikle de Kıbrıs Türk köylerinin mülkiyet genişlemesini, hayvan otlatmasını ve toprak üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlamıştır (Oran, 2001; Keleş 2012). Sömürge arşivlerinde (The National Archives - CO 67/310/2) yer alan 1940'lı yılların Toprak Kullanım Raporları (Land Use Reports), bu sınırlandırmaların ekolojik değerden ziyade, halkın toprak üzerindeki hâkimiyetini kırma amacı taşıdığını belgelemektedir. Bu bağlamda, İngiliz döneminde "Orman Yasaları" ile uygulanan "Mülkiyeti Boşaltma" (De-territorialization) stratejisi, (Deleuze & Guattari, 1987) bugün AB eliyle Natura 2000 üzerinden "Yeşil Maske" ile yeniden üretilmektedir. Karpaz'ın en stratejik uçlarının bugün Natura 2000 sınırları içine alınması, mülkiyetin kontrol altında tutulması için kullanılan bu tarihsel mirasın tesadüf olmayan bir devamıdır.

4.4.2. 10 No'lu Protokol Paradoksu ve Yetki Aşımı

AB'nin kendi resmî belgesi olan 2004 Katılım Antlaşması'na ek 10 No'lu Protokol, (Official Journal of the European Union, L 236, 23/09/2003, p. 955) AB müktesebatının Kuzey Kıbrıs'ta askıya

***Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik***

alınmasının doğurduğu asimetriyi ve Habitat Direktifi uygulamalarındaki yetki aşımını ortaya koyan en güçlü hukuki kanıttır.

- **Belge İçeriği:** Bu protokol uyarınca AB müktesebatı Kuzey Kıbrıs'ta askıya alınmıştır.

- **Hukuki Çelişki:** Müktesebatın askıda olduğu bir coğrafyada, AB'nin 92/43/EEC sayılı Habitat Direktifi'ne (Council Directive 92/43/EEC) dayanan Natura 2000 kriterlerini dayatması, "yetki aşımı" ve "normatif bir ihlal"dir. (Hoffmeister, 2006; Özerday, 2002; Pazarcı, 2019). Bu durum, mülkiyet hakkının kullanımını herhangi bir yasal dayanak olmaksızın kısıtlayan kurumsallaşmış bir belirsizlik örneğidir.

4.4.3. “Yapısal Eşitsizliğin” İspatı: Akama (Güney) vs. Karpaz (Kuzey)

Uluslararası aktörlerin tarafsızlık iddiasına karşın, mülkiyet haklarının korunmasında yapısal bir eğilim bulunmaktadır (Kyriacou, 2010).

- **Güney Kıbrıs (Akama Bölgesi):** Rum tarafında Natura 2000 alanı ilan edilen yerlerdeki mülk sahiplerine tazminat, imar haklarının devri veya takas imkânı sunulmuştur (European Commission, Environment Policy Review, 2020). Bu, mülkiyet hakkının hukuki güvence altına alındığını gösterir.

- **Kuzey Kıbrıs (Karpaz Bölgesi):** AB, "çevre koruma" adı altında mülkiyet kullanımını sınırlandırırken; Kuzey'deki mülk sahiplerine (Vakıf malları ve Türk koçanlı mülkler dahil) hiçbir tazminat veya hukuki güvence tanımamaktadır. Bu durum, mülkiyetin siyasal tercihlerle şekillendiğinin somut bir ispatıdır (Bilgin, 2010).

4.4.4. Mağduriyetler ve Yeşil Gasp (Green Grabbing) Örnekleri

Literatüre fark katacak olan bu kısımda, ekolojik normların nasıl birer kısıtlama aracına dönüştüğü deşifre edilmektedir. (Fairhead, Leach & Scoones, 2012).

- **Stratejik Kısıtlamalar:** Karpaz'da mülkiyet haklarının, AB'nin "normatif gücü" (yumuşak güç) (Manners, 2002; Diez, 2002) vasıtasıyla dondurulduğu görülmektedir (Manners, 2002; Hasgüler, 2007). Özellikle bölgedeki kalkınma projelerinin (yol, altyapı) "çevresel hassasiyet" gerekçesiyle engellenmesi, aslında mülkiyet egemenliğine yönelik dolaylı bir müdahaledir.

- **Lider Söylemleri:** Uluslararası aktörlerin "tarafsızlık" ve "normatif eşitlik" söylemlerine rağmen, fiili düzeyde asimetrik bir güç dağılımı kurumsallaşmıştır. Siyasal söylemlerde çevrenin korunması "siyaset üstü" bir kutsallıkla sunulurken, mülkiyet hakkının bu süreçte bir pazarlık unsuruna (rehin) dönüştürüldüğü görülmektedir. Nitekim dönemin Kıbrıs Türk liderliği, mülkiyet ve egemenlik haklarının uluslararası normlar perdesi altında birer pazarlık unsuru haline getirilmesine, “Toprak ve mülkiyet hakkı, devletin egemenliği ve halkın geleceğiyle doğrudan ilişkilidir ve taviz verilemez” söylemi ile karşı çıkmıştır.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışma, Kıbrıs meselesinde mülkiyet rejiminin yalnızca bireysel hak talepleri çerçevesinde ele alınamayacağını; aksine uluslararası aktörlerin normatif politikaları, kurumsal mekanizmaları ve siyasal tercihleri aracılığıyla şekillenen çok katmanlı bir yapı içerisinde değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymuştur. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler politikalarının birlikte analiz edilmesi, uluslararası sistemin görünürde tarafsız ve eşitlikçi normatif çerçevesinin, pratikte belirli aktörler lehine işleyen asimetrik sonuçlar ürettiğini açık biçimde göstermektedir.

Çalışmanın bulguları, Avrupa Birliği'nin 2004 genişleme süreci ile ortaya çıkan hukuki asimetri ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 541 (1983) ve 550 (1984) sayılı kararlarıyla kurumsallaşan tanınmama rejiminin, Kıbrıs Türk tarafı açısından öngörülebilir ve eşitlikçi bir mülkiyet rejimi

üretmekten uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatları ve Taşınmaz Mal Komisyonu’nun işleyişine ilişkin veriler de bu durumu desteklemekte; mülkiyet meselesinin çözülmekten ziyade belirli kurumsal mekanizmalar aracılığıyla yönetildiğini göstermektedir. Özellikle Demopoulos kararı sonrasında başvuruların yerel mekanizmalara yönlendirilmesi, uluslararası sistemin doğrudan çözüm üretmek yerine sorunu teknik ve idari araçlar üzerinden kontrol altına alma eğilimini ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda çalışma, uluslararası hukuk ve kurumların yalnızca düzenleyici ve tarafsız yapılar olmadığı; aksine belirli güç ilişkilerini yeniden üreten ve bu ilişkileri kurumsal düzeyde sürdüren yapılar olduğu yönündeki eleştirel literatürle örtüşmektedir. Kıbrıs örneği, normatif söylemler ile pratik uygulamalar arasındaki uyumsuzluğun, mülkiyet hakları gibi temel bir alanda dahi nasıl kalıcı ve yapısal eşitsizlikler üretebildiğini göstermesi bakımından dikkat çekicidir. Nitekim Avrupa Birliği’nin “normatif güç” söylemi ile sahadaki uygulamaları arasındaki ayrışma ve Birleşmiş Milletler’in çözüm parametrelerinin mevcut statükoyu yeniden üretme eğilimi, bu yapının sürekliliğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, Avrupa Birliği’nin çevre politikaları kapsamında geliştirilen Natura 2000 gibi mekanizmalar, mülkiyet rejimi üzerinde dolaylı fakat etkili bir müdahale aracı olarak öne çıkmaktadır. Özellikle Karpaz bölgesinde gözlemlenen uygulamalar, çevresel koruma söyleminin mülkiyet kullanımını sınırlandıran ve egemenlik alanını daraltan bir araç haline gelebildiğini göstermektedir. Bu durum, uluslararası normların yalnızca hukuki değil, aynı zamanda teknik ve idari araçlar üzerinden de etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede çalışmanın temel sonucu, Kıbrıs meselesinde mülkiyet sorununun yalnızca hukuki bir ihtilaf olmadığı; aksine uluslararası aktörlerin normatif politikaları ve kurumsal mekanizmaları aracılığıyla üretilen ve sürdürülen bir “kurumsallaşmış belirsizlik” rejimi içerisinde şekillendiğidir. Bu rejim, belirsizliği ortadan kaldırmak yerine belirli sınırlar içerisinde yönetmekte ve böylece yapısal eşitsizliği kalıcı hale getirmektedir.

Bu bulgular ışığında, daha dengeli ve sürdürülebilir bir mülkiyet rejiminin oluşturulabilmesi için, uluslararası aktörlerin mevcut politika ve yaklaşımlarını gözden geçirmesi gerekmektedir. Özellikle normatif eşitlik ilkesinin yalnızca söylemsel düzeyde değil, uygulama düzeyinde de karşılık bulmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte, çözüm süreçlerinin yalnızca hukuki düzenlemeler üzerinden değil; siyasi statü, tanınma ve kurumsal yapı unsurlarını da içeren bütüncül bir perspektifle ele alınması gerekmektedir.

Sonuç olarak Kıbrıs meselesi, uluslararası sistemin normatif sınırlarını, kurumsal işleyişini ve güç ilişkilerini görünür kılan özgün bir örnek sunmaktadır. Bu çalışma, mülkiyet rejimini kurumsallaşmış belirsizlik ve yapısal eşitsizlik kavramları çerçevesinde ele alarak, mevcut literatüre yalnızca betimleyici değil, aynı zamanda açıklayıcı ve kavramsallaştırıcı bir katkı sunmaktadır. Bu yönüyle çalışma, Kıbrıs meselesine ilişkin tartışmaların ötesinde, uluslararası sistemde norm üretimi, güç ilişkileri ve kurumsal işleyiş arasındaki ilişkiyi anlamaya yönelik daha geniş bir teorik çerçeveye de katkı sağlamaktadır.

Çatışma Beyanı (Competing Interests)

Çalışmanın yazarı, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

The author declares that they have no competing interests.

Destek ve Teşekkür (Fundings and Acknowledgments)

Çalışma, kamusal, özel, ticari nitelikte ya da kar amacı gütmeyen herhangi bir kurumdan destek alınmadan hazırlanmıştır.

This research received no specific grant from any funding agency in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

**Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik**

Etik Beyanı (Ethical Statement)

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Araştırmacıların Katkı Oranı (Author's Contributions)

Bu çalışma tek yazarlı olup, araştırma, veri toplama, analiz ve yazım süreçlerinin tamamı yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

This study is single-authored, and all processes of the research, including data collection, analysis, and writing, were conducted solely by the author.

**Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik****KAYNAKÇA/ REFERENCES**

- Ashley, R. K. (1984). "The Poverty of Neorealism," *International Organization*, 38(2), 225-286.
- Attalides, M. (1979). *Cyprus: Nationalism and International Politics*. Edinburgh: Q Press.
- Avrupa Birliği. (2003). "Protocol No. 10 on Cyprus," *Official Journal of the European Union*, L 236, 23/09/2003, 955.
- Avrupa Konseyi. (2010). *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarının İnfazı: Kıbrıs'a İlişkin Davalar Grubu Raporu*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Erişim adresi: <https://www.coe.int> (Erişim tarihi: 14.03.2026)
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM). (1996). *Loizidou v. Turkey (Merits)*, Application no. 15318/89.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM). (2005). *Xenides-Arestis v. Turkey (Admissibility)*, Application no. 46347/99.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM). (2010). *Demopoulos and Others v. Turkey (Admissibility)*, Application no. 46113/99 et al.
- Barnett, M., & Finnemore, M. (2004). *Rules for the World: International Organizations in Global Politics*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Bowen, G. A. (2009). "Document Analysis as a Qualitative Research Method," *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Bryant, R. (2014). "The Fractures of a Federated State: Nationalism, Property, and the Politics of Sovereignty in North Cyprus," *American Ethnologist*, 41(4), 723-736.
- Campbell, D. (1992). *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Council of Europe. (2010). "Supervision of the Execution of Judgments and Decisions of the European Court of Human Rights: Annual Report 2009". Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative and Mixed Methods Approaches* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Denzin, N. K. (1978). *The Research Act: A Theoretical Introduction to Sociological Methods* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Demopoulos and Others v. Turkey. (2010). App. Nos. 46113/99, 3843/02, 13751/02, 13466/03, 10200/04, 14163/04, 19993/04, 21819/04, European Court of Human Rights Decision of 1 March 2010. Erişim adresi: <https://hudoc.echr.coe.int> (Erişim Tarihi: 14.03.2026).
- Diez, T. (2002). "Last Exit to Brussels? The European Union, the Cyprus Conflict, and the Problem of Political Inclusion", *Conflict and Cooperation*, 37(2), 139-162.
- Erhürman, T. (2005). "Kıbrıs Sorunu ve Mülkiyet Meselesi," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 54(1), 211-236.
- Ertekün, N. M. (1984). *The Cyprus Dispute and the Birth of the Turkish Republic of Northern Cyprus* (2nd ed.). Nicosia: K. Rustem & Brother.
- European Commission. (2004). *Comprehensive Monitoring Report on Cyprus's Preparations for Membership*. Brussels. Erişim Adresi: <https://ec.europa.eu> (Erişim Tarihi: 12.03.2026).
- European Commission. (2004). *2004 Regular Report on Cyprus's Progress Towards Accession*, Brussels: European Commission.

**Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik**

European Commission. (2011). “*The Natura 2000 Newsletter*”, Issue 29. Brussels: European Commission.

European Commission. (2020). “*Environment Policy Review 2019: Cyprus*”. Brussels: European Commission.

Fairhead, J., Leach, M., & Scoones, I. (2012). “Green Grabbing: A New Appropriation of Nature?”, *Journal of Peasant Studies*, 39(2), 237-261.

Foucault, M. (1980). *Power/Knowledge: Selected Interviews and Other Writings, 1972-1977*. New York: Pantheon Books.

Gürel, A. (2009). “*The Property Issue in the Cyprus Negotiations: Observations and Considerations*”, Nicosia: PRIO Cyprus Centre.

Hannay, D. (2005). *Cyprus: The Search for a Solution*. London: I.B. Tauris.

Hasgüler, M. (2007). *Kıbrıs'ta Milliyetçilik ve Siyasi Partiler* (2. bsk.). İstanbul: Alfa Yayınları.

Hill, S. (2010). *A History of Cyprus*. London: Cambridge University Press.

Hoffmeister, F. (2006). *Legal Aspects of the Cyprus Problem: Annan Plan and EU Accession*. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.

İçişleri ve Yerel Yönetimler Bakanlığı, Şehir Planlama Dairesi (KKTC). (2011). “55/89 İmar Yasası Altında Karpaz Bölgesi Planlama Sınırı İçinde Denetim ve Geliştirme Emirnamesi (Konsolide Metin)”. Lefkoşa: Şehir Planlama Dairesi. (Metin içinde ve Ekler'de kullanılan harita ve mevzuatın kaynağıdır)

Keleş, R. (2012). “Kıbrıs Sorununda Mülkiyet Hakları ve Çevre Politikaları”, *Çevre ve Şehir Dergisi*, Sayı 5, 22-35.

Keleş, R., & Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Keleş, R. ve An, A. (2005). *Avrupa Birliği Politikaları ve Kıbrıs'ta Mülkiyet Rejimi: Hukuki, Siyasal ve Çevresel Boyutlar*. Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları.

Keohane, R. O. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Ker-Lindsay, J. (2011). *The Cyprus Problem: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press.

Koskeniemi, M. (2005). *From Apology to Utopia: The Structure of International Legal Argument*. Cambridge: Cambridge University Press.

Kyriacou, A. (2010). “Property Rights and Human Rights in Cyprus”, *Cyprus Review*, 22(1), 15-32.

Loizidou v. Turkey. (1996). App. No. 15318/89, European Court of Human Rights, Judgment of 18 December 1996. Erişim adresi: <https://hudoc.echr.coe.int> (Erişim tarihi: 14.03.2026).

Loizides, N. (2015). *Designing Peace: Cyprus and International Experience*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Manners, I. (2002). “Normative Power Europe: A Contradiction in Terms?”, *Journal of Common Market Studies*, 40(2), 235-258.

Morgenthau, H. J. (1948). *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*. New York: Alfred A. Knopf.

Necatigil, Z. M. (1989). *The Cyprus Question and the Turkish Position in International Law*. Oxford: Oxford University Press.

Necatigil, Z. M. (2005). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kararları* (2. bsk.). Ankara: Turhan Kitabevi.

**Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Kıbrıs Türklerinin
Mülkiyet Hakları: Kurumsallaşmış Belirsizlik ve Yapısal Eşitsizlik**

Necatigil, Z. M. (2010). “*The Immovable Property Commission: A Valid Domestic Remedy?*”, Cyprus Policy Center Reports, Issue 1.

Oran, B. (Ed.). (2001). *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar* (Cilt 2). İstanbul: İletişim Yayınları.

Özersay, K. (2002). *Kıbrıs Sorunu Hukuksal Bir İnceleme*. Ankara: ASAM Yayınları.

Özersay, K., & Gürel, A. (2008). “The Property Issue at the Heart of the Cyprus Conflict”, *Mediterranean Politics*, 13(1), 89-107.

Patrick, R. A. (1976). *Political Geography and the Cyprus Conflict: 1963-1971*. Waterloo, ON: Department of Geography, University of Waterloo.

Pazarcı, H. (1986). *Kıbrıs Sorunu ve Türkiye'nin Tutumu*. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.

Pazarcı, H. (2019). *Uluslararası Hukuk*, Ankara: Turhan Kitabevi.

Soysal, M. (1986). “Anayasalar ve Kıbrıs”, *Uluslararası Politika Dergisi*, 1(1), 45-58.

Soysal, M. (2002). “Kıbrıs Meselesi ve Uluslararası Hukuk”, *Avrasya Dosyası*, 8(1), 11-23.

Taşınmaz Mal Komis

yonu (TMK). (2020). “Taşınmaz Mal Komisyonu Faaliyet Raporu 2020”. Lefkoşa: TMK.

The National Archives (UK). CO 67/310/2. "Cyprus: Land Use Reports (1940-1945)".

Toluner, S. (1977). *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Uluslararası Hukuk*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Ünal, Ş. (1998). “Birleşmiş Milletler ve Kıbrıs Meselesi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(1), 189-210.

United Nations Security Council. (1983). "Resolution 541 (1983) / Adopted by the Security Council on 18 November 1983, S/RES/541. Erişim adresi: [http:// www.un.org/securitycouncil](http://www.un.org/securitycouncil) (Erişim Tarihi: 12.03.2026).

United Nations Security Council. (1984). "Resolution 550 (1984)". New York: United Nations.

Waltz, K. N. (1979). *Theory of International Politics*. Reading, MA: Addison-Wesley.